

SAKA — PĀVILOSTA

OSTA

PAVILUOSTO TERITORIJOS PRIEŠISTORĖ ARCHEOLOGINIAI RADINIAI

Paviluosto teritorija apgyvendinta jau kelis tūkstančius metų. Tai liudija archeologiniai radiniai. Yra žinoma keletas akmens amžiaus radaviečių – Užavos upės žemupys, Pluočių pelkė prie Medzės, Paviluostas ir Upesmuiža.

Susijungus Tebros ir Durbės upėms, susiformuoja Sakos upė. Upių santakoje buvo įsikūrusi kuršių pilis, kuri kartu su senąja gyvenviete užėmė 1,5 ha teritoriją.

Paviluoste yra Bažnyčios kalnas (lat. Baznīckalns) – valstybinės reikšmės archeologijos paminklas. 1930-aisiais kraštotyrininkas ir mokytojas Ernests Šneiders Bažnyčios kalne rado keletą su akmens amžiumi susijusių radinių, todėl 1938 ir 1939 m. archeologas Pēteris Stepinis (1914–1999) atliko nedidelius archeologinius kasinėjimus. Buvo rasti įvairūs neolito laikotarpio daiktai (apie 5500–1800 m. pr. m. e.) – titnago įrankiai ir jų fragmentai, šukės ir nuoskalos, taip pat molinio indo šukė, kuri patvirtino, kad šioje vietoje buvo įsikūrusi gyvenvietė. Radiniai ir pranešimai apie šiuos kasinėjimus saugomi Latvijos nacionaliniame istorijos muziejuje Rygoje, o gyvenvietė įtraukta į valstybinės reikšmės kultūros paminklų sąrašą.

V. Bērziņš pažymėjo: „Paviluosto gyvenvietė yra reikšminga kaip viena iš labai nedaugelio viduriniojo akmens amžiaus gyvenviečių, atrastų Latvijos teritorijoje prie jūros. Žmonės, senovėje įsikūrusius Sakos upės žiotyse, neabejotinai traukė įvairi upės žiočių gamtinė aplinka: čia buvo palankios sąlygos žvejybai, upė tarnavo kaip susisiekimo kelias į žemyną, galbūt jūros pakrantėje buvo medžiojami ir ruoniai, o artimiausioje aplinkoje buvo galima rasti titnago, reikalingo įrankiams gaminti“.

Kubas 1	Senovės istorija
1.	Mezolito arba vidurinio akmens amžiaus (10 000 m. pr. m. e.) darbo įrankis kirvukas. <i>Rastas Sakos valsčiaus teritorijoje.</i>
2.	Titnago rėžtukas. Kreidos periodas. <i>Rastas Paviluosto gyvenvietėje „Baznīckalns“.</i>
3.	Titnago atskala. Kreidos periodas. <i>Rasta Paviluosto gyvenvietėje „Baznīckalns“.</i>
4.	Lipdytos molio keramikos šukės. <i>Rastos Paviluosto gyvenvietėje „Baznīckalns“.</i>

Ant sienos	Kairė ekspozicijos pusė
1.	Mezolito, arba vidurinio akmens amžiaus darbo įrankiai - kirviai. <i>Rasti Sakos valsčiaus teritorijoje.</i>
2.	Titnago rėžtukas. Neolitas, arba Naujasis akmens amžius. <i>Rastas Paviluosto gyvenvietėje „Baznīckalns“.</i>
3.	Titnago atskala. Neolitas, arba Naujasis akmens amžius. <i>Rasta Paviluosto gyvenvietėje „Baznīckalns“.</i>
4.	Lipdytos molio keramikos šukės. <i>Rastos Paviluosto gyvenvietėje „Baznīckalns“.</i>
	Paviluosto gyvenvietės „Baznīckalns“ vieta. <i>1927 m.</i>

LAIVYBA. PAVILUOSTO UOSTAS IR SAKOS UPĖ

Seniausios išlikusios rašytinės žinios apie dabartinę Paviluosto teritoriją yra iš XVII a. Tuo metu Sakos upės žiotys buvo naudojamos kaip Aizputės uostas. Mažesni laivai plaukė aukštyn ir žemyn Sakos upe, gabendami krovinius arčiau Aizputės arba plukdydami prekes į didesnius laivus, kurie jas gabeno į kitus Baltijos ir Šiaurės jūros uostus. Prekyba daugiausia vyko su olandais. Iš apylinkių buvo gabenama mediena, grūdai ir kitos prekės. Tuo metu uoste buvo apie 50–150 laivų, o aplink uostą susiformavo kaimelis su maždaug 600 gyventojų. Antrojo Lenkijos-Švedijos karo metu (1655–1660 m.) prekyba sustojo.

Uosto klestėjimas XIX a. pabaigoje siejamas su Otto fon Lilienfeldo (1827–1891) veikla. Apie 1875 m. jis įsigijo Upesmužos teritoriją ir po kelerių metų pradėjo Šiaurinio ir Pietinio molų statybą. Iš pradžių uosto vartus sudarė polių eilės ir akmenų krūvos. Pats Otto fon Lilienfeldas įsigijo keletą mažų burlaivių su plokščiu dugnu, kurie buvo skirti dvaro produkcijai ir įvairioms prekėms gabenti prekybai į Liepoją. Tokiu būdu O. fon Lilienfeldas uždirbo gerą pelną.

Uosto reikšmė padidėjo, kai 1893 m. Rusijos imperatorius Aleksandras III įkūrė Liepojos karo uostą, kurio statybai reikėjo daug akmenų. Finansiškai naudingiausia ir artimiausia akmenų gavimo vieta buvo Sakos upės apylinkės. Akmenys buvo gabenami specialiu geležinkeliu su arkliais iki pakrovimo vietos dabartinėje Šimtmečio parko teritorijoje, iš ten jie buvo kraunami į didelius laivus ir gabenami į Liepoją. Uoste vykstanti veikla skatino jo plėtrą, o 1893–1895 m. Šiaurės ir Pietų molai buvo pailginti 90 metrų. Dėl uosto veiklos 1890 m. iš artimesnių ir tolimesnių teritorijų į Paviluostą atvyko įvairių profesijų atstovų: uosto statybininkų, krautuvinių, darbininkų, dailidžių, jūreivių ir kt. Tai buvo laikas, kai Paviluoste formavosi gyvenvietė.

Iki Pirmojo pasaulinio karo 1914 m. vyko intensyvi laivyba ir spartus uosto vystymasis. Laivyba ir žvejyba buvo pagrindinės Paviluosto ūkio šakos. Laivai buvo pradėti statyti vietoje, įkurtos trys laivų statyklos – prie Orgos upės žiočių Sakoje ir Sakos upės žiočių rajone. Aktyviausia laivų statyba vyko 1894–1901 m., kai buvo pastatyta 15 burlaivių. Dažniausiai buvo statomi vienastiebiai burlaiviai medienos transportavimui ir dvistiebės gafelinės škunos tolimesniems plaukimams, tačiau kartais buvo statomi ir nedidelės dviejų aukštų škunos.

Svarbūs laivų statybos procesui buvo vietiniai paviluostiečiai, turėję laivų statybos žinių. Iki Pirmojo pasaulinio karo patiems paviluostiečiams priklausė 35 burlaiviai, kuriais buvo gabenama mediena, degtinė, plytos ir kitos prekės, plukdytos į tokias vietas kaip Sankt Peterburgas, Suomija, Danija, Ispanija ir kt.

Artimiausia vieta, kur buvo galima įgyti jūreivio išsilavinimą, buvo 1871 m. įkurta Feliksbergo-Jūrkalnės 1 kategorijos jūreivystės mokykla (veikė iki 1902 m.). Joje mokėsi daugiau nei 350 apylinkės gyventojų.

Naujas etapas Sakos uosto istorijoje prasidėjo po Pirmojo pasaulinio karo ir Latvijos Nepriklausomybės karo. 1920 m. uosto viršininku tapo patyręs kapitonas Jānis Freimanis. 1891 m. uoste pradėjo veikti gelbėjimo komanda, kuriai vadovavo patyręs jūreivis Otto Butlers (1845–1932). 1920 ir 1930 m. gelbėjimo tarnybos darbuotojai ne kartą buvo apdovanoti valstybės padėkomis ir piniginėmis premijomis, nes iki Latvijos okupacijos jūroje buvo išgelbėtos bent 197 žmonių gyvybės. 1920-1930 m. J. Freimanis kartu su Liepojos uosto valdyba, kuriai uostas buvo pavaldus, ir Sakos valsčiaus valdžia sugebėjo gauti valstybės finansavimą uosto rekonstrukcijai. Darbai vyko šešerius metus (1923–1929), jų metu Šiaurės molas buvo pailgintas 120 m, o Pietų molas – 170 m. Molų statybos darbuose dalyvavo ir moterys. Kiti rimtesni darbai vyko ketvirtojo dešimtmečio viduryje, kai abiejuose Sakos upės krantuose buvo pastatyti poliai dideliems laivams švartuotis, sutvirtintas dešinysis krantas prie muitinės, įrengta 60 m ilgio medinė prieplauka ir atskira prieplauka motoriniams laivams iškelti, kurioje buvo naudojamos rankinės gervės. Iš viso į uosto rekonstrukcijos darbus valstybė investavo 2,4 mln. latų – tai tuo metu buvo įspūdinga suma. Ketvirtojo dešimtmečio pabaigoje, prieš pat Latvijos okupaciją, uostas buvo laikomas geriausiu iš mažųjų uostų.

Vitrina	Laivyba, uostas
1.	Statinaitė. <i>1890 m.</i>
2.	Blokas, pagalbinis įtaisas burlaivių burėms iškelti. <i>20 amžiaus pradžia</i>
3.	Cigarečių dėžė. <i>20 amžiaus pradžia</i>
4.	Dėžė, tabako gaminių pakuotė. <i>1856 m.</i>
5.	Butelis. <i>20 amžiaus pradžia</i>
6.	Dėžutė tabakui. <i>20 amžiaus pradžia</i>
7.	Burlaivio „Nikolai“ išlaidų sąrašas. <i>1901 m.</i>

8.	Prekių ženklas. <i>18 amžiaus pabaiga</i>
9.	Vaistų nuo skausmo PAIN EXPELLER buteliukas. <i>20 amžiaus pradžia</i>
10.	Vekselis. <i>1913 m.</i>
11.	Burlaivio „Nikolai“ draudimo polisas. <i>1899 m.</i>
12.	Portsigaras. <i>20 amžiaus pradžia</i>
13.	Kišeninis laikrodis. <i>1843 m.</i>
14.	Sekstantas – prietaisas laivo vietai pagal dangaus šviesulius nustatyti. <i>20 amžiaus pradžia</i>
15.	Kompasas iš burlaivio „Nikolai“. <i>20 amžiaus pradžia</i>
16.	Carinės Rusijos monetos. <i>1868–1913 m.</i>

Kubas 2	Burlaiviai, uostas
1.	Adata burėms siūti. <i>19 a. pabaiga</i>
2.	Burlaivio bocmano J. Ausmanio peilis. <i>19 a. pabaiga</i>
3.	Gardamanas burėms siūti ir lopyti. <i>20 amžiaus pradžia</i>

Kubas 3	Burlaiviai, uostas
1.	Krovinio gavimo dokumentas. <i>1902 m.</i>
2.	Laivo sirena. <i>19 a. pabaiga</i>

Prie sienos
Barometras – atmosferos slėgio matavimo prietaisas. <i>19 a. pabaiga</i>
Burlaivio sirena – rporas. <i>20 amžiaus pradžia</i>
Paviluosto molų statyba. <i>1929 m.</i>
Akmenų perkrovimo vieta prie Sakos upės. <i>20 amžiaus pradžia</i>
Straipsnis „Ir vėl žvejų tragedija Paviluoste“. Laikraštis „Jaunākās ziņas“. <i>1928 m.</i>

PAVILUOSTAS 1920–1930 m.

1920 m., kai Latvijoje baigėsi Nepriklausomybės karas, Paviluoste buvo 174 gyvenamieji pastatai ir šiek tiek daugiau nei 700 gyventojų. Iki Antrojo pasaulinio karo gyventojų daugumą sudarė latviai, dauguma iš jų buvo baptistai. 1920-ųjų pradžioje Paviluostas buvo miestelis, nuo 1928 m. – tankiai apgyvendinta vietovė, o nuo 1936 m. – kaimas Sakoje.

1927 m. Paviluostas buvo vienintelis miestelis Aizputės apskrityje, neturintis savivaldybės, todėl 1929 m. gyventojai paprašė Seimo suteikti Paviluostui miesto teises. Kitų metų sausį įvyko Seimo savivaldybių komisijos posėdis, kurio metu Paviluostui buvo suteiktos miesto teisės – penki dalyviai balsavo „už“, keturi susilaikė. Dėl gyventojų tarpusavio nesutarimų šis klausimas nebuvo iki galo išspręstas, todėl iki 1940 m. Paviluostas liko tankiai apgyvendinta vietovė Sakoje.

Iš visų Aizputės apskrities valsčių Saka, Ulmalė ir Jūrkalnė buvo neturtingiausi – pajūrio žemės nebuvo tokios derlingos, todėl kaimai nesugebėjo gauti pakankamai lėšų iš žemės ūkio produktų pardavimo.

Žemės reforma.

Po Nepriklausomybės karo (1918–1920) Latvijoje buvo įgyvendinta žemės reforma (1920–1937), kuri visiškai pakeitė Latvijos teritorijos išvaizdą. Iki Pirmojo pasaulinio karo apie 10 % žemių priklausė valstybei, mažiau nei 40 % – ūkininkų sodyboms, o beveik pusė žemių priklausė daugiau nei tūkstančiui privačių dvarų, kurių savininkai buvo Baltijos vokiečiai, rusai, lenkai ar sulenkinti Baltijos vokiečių kilmės dvarininkai. Dėl reformos buvo konfiskuojamos dvarų žemės, pastatai, inventoriūs ir gyvuliai, o žemė buvo įtraukta į Valstybės žemės fondą. Iš šio fondo žemės buvo skiriamos bežemiams ir smulkiems ūkininkams, pirmenybė teikiama Pirmojo pasaulinio ir Nepriklausomybės karų dalyviams – latvių šauliams ir Latvijos Respublikos ginkluotųjų pajėgų kariams – tiems, kurie kovojo už nepriklausomą Latvijos Respubliką.

Transportas ir ryšiai.

1926 m. buvo uždaryta 600 mm pločio geležinkelio linija Paviluostas–Alsunga (nutiesta vokiečių Pirmojo pasaulinio karo metu). 1929 m. veikė jau dvi keleivių pervežimo linijos Liepoja–Paviluostas. Geležinkelio tiesimas Sakoje ir Paviluoste buvo susijęs su gyventojų aktyvumu.

1920-aisiais pašto siuntų iš Sakos į Paviluostą siuntimas buvo mokamas, todėl gyventojai pasiūlė įsteigti pašto skyrių Paviluoste. 1929 m. vasarį skyriuje buvo parduodami pašto ženklai ir apdraudžiamos pašto siuntos, o telefono centrinėje buvo 14 abonentų.

Vitrina	Paviluostas 1920–1930 m.
1.	Ugniagesių žarnos antgalis. <i>1926 m.</i>
2.	Ugniagesių šalmas. <i>1930 m.</i>
3.	Ugniagesio apsauginė rankovė. <i>1930 m.</i>
4.	Latvijos ugniagesių sąjungos medalis. <i>1930 m.</i>
5.	Ženkletis. Latvijos ugniagesių asociacijų ir organizacijų sąjungos narys. <i>1930 m.</i>
6.	Ugniagesių ženkletis. <i>1930 m.</i>
7.	Kirpėjo žirklys. <i>1922 m.</i>
8.	Barzdos peilis „EXTRA QUALITAT“. <i>1930 m.</i>
9.	Latvijos pašto taupomosios kasos knyga. <i>1937 m.</i>

10.	Matavimo juosta. <i>1930 m.</i>
11.	Geodezijos matavimų niveliavimo ženklas. <i>1933 m.</i>
12.	Taurė geriausiajam šauliui. <i>1933 m.</i>
13.	Pramoninių prekių ženklas Ž. Kūdriniui. <i>1926 m.</i>
14.	Nuotraukų plokštelės. <i>1930 m.</i>
15.	Latvijos geležinkelių 3 klasės bilietas. <i>1930 m.</i>
16.	Geležinkelio lokomotyvo depas Paviluoste. <i>1933 m.</i>
17.	Telegrama Ž. Kūdriniui. <i>1934</i>
18.	Rašomoji mašinėlė „Gundka“ (taškams ar indeksui rašyti). <i>1924 m.</i>
19.	Latvijos Respublikos nacionaliniai banknotai 1922–1940 m.

Ant sienos

Paviluosto kooperatyvas „Vārpa“.

1926 m.

Knyga. „20 būdų tarnauti Kristui“.

1929 m.

Priklausymo Labrago liuteronų bažnyčios parapijai ženklas.

1900 m.

Paviluosto liuteronų bažnyčios choro nariai, dirigentas A. Drafenas.

1930 m. gruodžio 25 d.

Paviluosto vaistinės kasos aparatas.

1930 m.

Žemėlapis. Pagrindinės Paulo Lilienfeldo miesto planavimo linijos.

1906 m.

Branga - burlaivio korpuso išilginis tvirtumo elementas 19 a. pabaiga

RELIGIJA, VISUOMENINIS IR KULTŪRINIS GYVENIMAS

Iki Pirmojo pasaulinio karo pagrindinis visuomeninis gyvenimas vyko aplink bažnyčias. Prieš Pirmąjį pasaulinį karą Paviluoste buvo baptistų bažnyčia ir hernhūtininkų maldos namai – abu pastatyti iš gyventojų paaukotų ir surinktų lėšų bei medžiagų. Rygos baptistų bažnyčioje įkurtos Sakos ir Ulmalės parapijos, 1900 metais pradėta statyti bažnyčia. 1906 metais kunigo įvyko pirmosios pamaldos, kurias laikė Pėteris Veidemanis. Po trejų metų, 1909 metais, Paviluoste pašventinti hernhūtininkų maldos namai.

Paviluoste gyveno apie 400 Sakaslejos liuteronų bendruomenės narių ir veikė bendruomenės choras.

1927 metais Centrinė žemės tvarkymo komisija skyrė sklypus Paviluosto žydų bendruomenei (parapijai), juose pastatyta sinagoga. Paviluoste 280 žemės sklypų buvo skirta 239 asmenims, iš jų 13 atiteko vietiniams žydams.

1930-ųjų viduryje Paviluoste veikė septynios maisto parduotuvės ir po vieną drabužių, batų, gėlių ir knygų parduotuvę, dvi kirpyklos, batsiuvių dirbtuvės ir užkeigos. 1930-aisiais turgus vyko antradieniais ir ketvirtadieniais, o spalio mėnesį – rudens mugės. Dažnai turgaus dienomis pasirodydavo cirkas, skambėdavo muzika, vykdavo „greitoji fotografija“ – dėl šios priežasties vaikai ypač mėgo turgaus dienas. 1936 metų birželio 21 dieną Paviluoste pirmą kartą Latvijoje įvyko Sakos ūkininkų ir žvejų šventė.

SVEIKATOS PRIEŽIŪRA

1920–1930 metais Aizputės apskrityje nebuvo ligoninės, o pacientų gabenimas į Liepojos ar Kuldigos ligonines buvo problematiškas. Kadangi tai sau leisti galėjo tik turtingiausi valsčiaus gyventojai, Paviluoste buvo vietinis gydytojas. 1931 metais Latvijos raudonojo kryžiaus (LRK) draugija atidarė pirmąjį Sveikatos priežiūros punktą Paviluoste, Vītolu gatvėje. 1935 metų vasarį punkte atidarytas odontologijos kabinetas.

1932 metais Paviluosto gyventojai sprendė klausimą dėl Pagalbos vaikams sąjungos įkūrimo. Ji organizavo pagalbą nepasiturintiems vaikams (drabužiai, maistas, kūdikių kraiteliai), įkūrė vaikų biblioteką, organizavo skaitymus apie sveikatos priežiūrą, vaikų dienas, teatro pasirodymus ir darė kitus darbus vaikų gerovei užtikrinti.

Po Pirmojo pasaulinio karo Paviluosto vaistinė buvo įsikūrusi senojoje Turgaus aikštėje. 1930 metais L. Meitiņš įsigijo dviejų aukštų plytinį pastatą ir atidarė vaistinę ten.

Kubas 5	Sveikatos priežiūra
1.	Paviluosto vaistinės signatūros. <i>1917–1939 m.</i>
2.	Stetoskopas. <i>1930 m.</i>
3.	Grūstuvai vaistams ruošti. <i>1920 m.</i>

1905 m. REVOLIUCIJA

1905 m. revoliucija buvo vienas didžiausių politinių sukrėtimų Rusijos imperijos istorijoje, kuris reikšmingai paveikė tiek visos imperijos, tiek Latvijos teritorijos tolimesnę istoriją ir sukūrė sąlygas svarbiems valstybės politinės ir socialinės raidos pokyčiams. Tai buvo pirmasis latvių tautos sukilimas prieš autokratinę sistemą.

Kaimuose buvo organizuojami gyventojų susirinkimai, kurių metu pilnamečiai gyventojai rinko valsčių veiklos komitetus. Komitetai atleido buvusias valsčių valdybas ir pradėjo įgyvendinti demokratines laisves – išrinko naujus valsčių teismus, nustatė mokesčių dydį, rūpinosi valsčių vargšais, mokymas mokyklose vyko latvių kalba.

1905 m. lapkričio 21 d. valsčių delegatų susirinkimas nusprendė uždaryti užėigas, monopolijos parduotuves, alaus daryklas ir degtinės distilerijas, jei tam pritarė ir valsčių susirinkimai, nes buvo manoma, kad alkoholis niokoja tautos dvasią. Gruodžio 3 d. mitingo metu paviluostiečiai nusprendė uždaryti vietinę monopolijos parduotuvę (esančią dabartinėje muziejaus pastate) ir sprendimą iškart įvykdė.

Kaimuose vyko masinis dvarų ir pilių deginimas ir niokojimas, siekiant sunaikinti vokiečių dvarininkų ir caro kariuomenės apsistojimo ir paramos vietas. 1905 m. gruodžio 13 d. revoliucionierių grupė iš Jūrkalnės sudegino Upesmuižos pilį. Kadangi Lilienfeldas neuždarė degtinės distilerijos, maištininkai tą dieną išleido daryklos degtinę į griovį.

Paviluosto ir Sakos vyrai gruodžio 16 d. išvyko į Aizputės karą. Pasak istorikų vertinimų, jame dalyvavo apie 10 tūkstančių aplinkinių ūkininkų. Šis sukilimas buvo labai žiauriai numalšintas.

Baronas Lilienfeldas reikalavo griežtai nubausti visus. Bausmės ekspedicija atvyko iš Upesmuižos ir apsupo kaimą, ieškodami judėjimo vadų. Daug žmonių buvo sumušti dvare, kai kurie nuo sumušimų mirė.

Rudenį judėjimas nuslopo, o lapkritį Latvijos socialdemokratinės kaimo organizacijos konferencijos metu nuspręsta likviduoti miško brolių organizacijas. Jų nariai legalizavosi, emigravo arba persikėlė į kitas vietas.

Kubas 6	1905 m. revoliucija
1.	Upesmuižos pilis po 1905 m. gruodžio įvykių.
2.	Upesmuižos pilis po sudeginimo. <i>1920 m.</i>

PIRMASIS PASAULINIS KARAS 1914–1918

1915 metų gegužės pradžioje vokiečiai užėmė Liepoją ir apie du mėnesius fronto linija ėjo palei Tebros upės liniją. Ostbache (Sakoje) ir Paviluoste buvo vokiečiai, o rusų pajėgos buvo dislokuotos Ulmalėje esančiame Strantės dvare.

Vokiečiams užėmus Saką ir Paviluostą, daugelis gyventojų tapo pabėgėliais. Iš Paviluosto burlaiviai su pabėgėliais išplaukė į Petrogradą.

Vokiečiai įsikūrė keliuose Paviluosto pastatuose, mokykloje įkūrė komendantūrą (vėliau vokiečiai ją sudegino, o mokytojai buvo pašaukti į tarnybą), pasienio sargų namuose „Kordona“ ir Luočių namuose apgyvendino karius ir įkūrė arešto patalpas, keliuose pastatuose buvo įkurtos rusų karo ir civilių belaisvių stovyklos, žvejo Otto Butlerio namuose įkurtas karininkų klubas, aprūpintas aplinkinių namų baldais ir indais. Vokiečių okupacijos metu buvo leista lankytis bažnyčiose – veikė bažnyčia Sakoje.

Karo metu buvo įvairių apribojimų, ypač judėjimo (komendanto valanda). Tiek rusai, tiek vokiečiai užsiėmė rekvizicijomis – vokiečiai kariuomenės reikmėms rekvizavo Paviluosto vaistinės vaistus ir įrangą, taip pat varinius ir žalvarinius daiktus. Gyventojai bandė slėpti metalą ir atiduoti tik dalį daiktų.

Tuo metu trūko maisto ir būtiniausių prekių.

Pirmojo pasaulinio karo metu Paviluosto prekybos ir žvejybos laivynas buvo beveik visiškai sunaikintas.

Kubas 7	Pirmasis pasaulinis karas, Latvijas nepriklausomybės kovos
1.	Duonos kortelė. <i>1915 m.</i>
2.	Martino Vilinskio laiškai iš fronto šeimai Paviluoste. <i>1916, 1918 m.</i>
3.	Pasas. <i>Išduotas 1916 m.</i>
4.	Asmens tapatybę patvirtinantis dokumentas. <i>1918 m.</i>
5.	Akiniai su dėkle. <i>20 amžiaus pradžia</i>

NEPRIKLAUSOMYBĒS KARAS 1918–1920 m.

1919 m. lapkričio 4 d. Pavelo Bermonto Avalovo Vakarų Rusijos savanorių armijos dalys, vadovaujamos kapitono Karlo fon Plėvės, pradėjo puolimą prieš Liepoją. Latvijos ginkluotosios pajėgos jau jų laukė, todėl puolimas netapo staigmena. Prasidėjo puolimas Kazdangos kryptimi, o po kelių valandų apšaudymo, lapkričio 5 d. 15:00 val., buvo užimta Aizputė – ten buvusiai Latvijos armijos įgulai trūko sunkiųjų ir rankinių kulkosvaidžių, todėl įgula atsitraukė į Paviluostą.

Tuo metu latvių pajėgoms Žemutinėje Kuržemėje vadovavo pulkininkas (vėliau generolas) Oskaras Dankeris (1883–1965), o Paviluoste veikė mobilizacijos priėmimo komisija, kuri artėjant priešui savo darbą nutraukė. Lapkričio 6 d. Aizputės apskrities apsaugos tarnybos kariai, Aizputės apskrities komendantūros kariai, Aizputės miesto ir apskrities policininkai bei 25 naujai mobilizuoti kariai iš Paviluosto laivu atplaukė į Liepoją.

Lapkričio 7 d. vakare Liepojoje prie Vidurinio forto įvyko kovos su vokiečių žvalgybos daliniais, vokiečiai paliko ir Paviluostą. Lačplėsio dieną, lapkričio 11-ąją, 50 Latgalės divizijos papildomo bataliono vyrų su dviem kulkosvaidžiais išvyko į Paviluostą, kad įsitvirtintų ir neleistų prie Rygos pralaimėjimą patyrusiam priešui grįžti. Lapkričio 14 d.

Liepojoje ir jos apylinkėse vyko sudėtingos kovos, tačiau su sąjungininkų laivų parama Latvijos ginkluotosios pajėgos Bermonto Avalovo pajėgas išstūmė ir jos atsitraukė į Lietuvos teritoriją. 1920–1930 m. Paviluoste ir jo apylinkėse vyko Latvijos armijos pratybos, o kiekvieną lapkritį – valstybinė šventė ir Nepriklausomybės karo atminimo renginiai.

Ernesto Erhardo (1894-1941) iniciatyva, Latvijos valstybės dešimties metų sukakties proga 1928 m. lapkričio 18 d. už kraštiečių paaukotus pinigus Stembrės kapinėse buvo pastatytas paminklas už Latvijos laisvę kritusiems Sakos ir Paviluosto sūnums.

ANDREJS STEFANS

1898–1951

Andrejus Stefanus yra Lačplēšio karo ordino kavalierius, Latvijas Nepriklausomybės karo dalyvis, ilgametis Paviluosto pasienio apsaugos darbuotojas.

Andrejus Stefanus buvo darbininkas, kuris 1915 metų rugsėjį savanoriškai įstojo į Rusijos imperijos armiją ir dalyvavo Pirmajame pasauliniame kare. Andrejus 4-ajame Vidžemės latvių šaulių batalione tarnavo iki 1918 metų. Jis dalyvavo kovose prie Smardės dvaro, Ložmetėjkalno, Kekavos ir Ikškilės, taip pat sunkiose Kalėdų kautynėse Tyrelio pelkėje. Apdovanotas IV ir III klasės Jurgio kryžiais, pasiekė vyresniojo puskarininkio laipsnį.

Į Latvijos armiją Andrejus Stefanus buvo paimtas 1919 metų sausio 28 dieną Liepojoje. 1921 metais Andrejui Stefanui buvo suteiktas prestižinis Lačplēšio karo ordinas. Nuo 1922 metų kovo jis tarnavo pasienio apsaugoje Ziemupės valsčiuje, o nuo 1934 metų – pasienio apsaugos punkte Paviluoste. 1942–1943 metais A. Stefanus tarnavo 16-ajame Žiemgalos policijos batalione (16. Schutzmannschaft Bataillon), dalyvavo sunkiuose mūšiuose dėl Nevelio (Невель) miesto užėmimo, už ką buvo apdovanotas II klasės Geležiniu kryžiumi.

Po Antrojo pasaulinio karo liko Latvijoje. 1950 metais buvo suimtas ir nuteistas 20 metų. Andrejus Stefanus buvo nušautas 1951 metų birželio 27 dieną Taišete, Novočunke inscenizuoto incidento metu.

SAKOS REGIONO TAUTINIS KOSTIUMAS

Sakos regiono tautinis kostiumas yra unikalus – jis buvo beveik visiškai prarastas. Muziejaus darbuotojai su Latvijos nacionalinio istorijos muziejaus istorikais ir keliais sričių specialistais atliko didelį darbą tirdami ir atkurdami Sakos regiono tautinį kostiumą. Sakos regiono mergaitės tautinis kostiumas buvo pademonstruotas 2003 metais XXIII Latvijos dainų šventėje. Unikaliame tautinio kostiumo atkūrimo procese, neskaitant istorinių tyrimų, dalyvavo devyni skirtingi specialistai: audėjai, siuvėjai, juvelyrai.

Sakos tautinis kostiumas
Sagės. <i>18 amžius</i>
Diržas iš metalo grandinėlių su kaltine plokštele priekyje. <i>18 amžius</i>
Sakos krašto tautinis kostiumas, pagamintas 2003 m.

DVARAI SAKOS VALSČIAUS TERITORIJOJE

Žodis „Saka“ reiškia srovės arba upės atšaką. Į dabartinę Sakos teritoriją iki 1866 m. įėjo Ulmalės, Pilsmuižos, Salienos, Ostbakos, Macitajo, Stembrės, Mindės ir Sarkanos dvaro valsčiai.

Pirmosios rašytinės žinios apie Sakos upės baseino gyvenvietes yra iš XIII a. rašytinių šaltinių. Saka (Saccze arba Sacese) minima 1229 ir 1230 m. kuršių žemių dalybų dokumentuose – Romos popiežiaus Grigaliaus IX legatas Baltijos jūros žemėse (Kurše, Žiemgaloje, Livonijoje, Estijoje, Suomijoje ir Gotlande) Balduinas iš Alnos (Baldwin von Alna; (?–1243) sudarė sutartį su Bandavos, Piemarės ir Ventavos žemės kuršiais, kuriems atstovavo kuršių valdovas Lamekinas (Lammekinus rex de Curonia).

Tebros dešiniajame krante pastatytos mūrinės Sakos pilies teritorijoje susiformavo gyvenvietė. Pilis galėjo būti pastatyta netrukus po 1386 m., kai Kuršo vyskupas Otto (?–1398; pareigas ėjo 1371–1398) Saką perleido valdyti Arnoldui Lindaliui. Tikėtina, kad vyskupas pasirinko šią vietą pilies statybai, kad užtikrintų netrikdomą eismą Tebroje ir apsaugotų Sakos upės žiotis. Nuo XIII a. antrosios pusės iki Livonijos karo (1558–1583) Saka buvo Kuršo vyskupo nuosavybė, nuo XV a. vidurio iki XVIII a. vidurio ją valdė Ostenų-Sakenų (von der Osten-Sacken) giminė. Kuršo ir Žiemgalos hercogo Jokūbo (1642–1682) laikais upių santakoje buvo įsikūręs prekybos uostas, kurį per metus aplankydavo nuo 50 iki 150 laivų. 1660 m. Antrojo Šiaurės karo (1655–1661) metu pilis buvo sugriauta ir neatstatyta, o po Olivos taikos sutarties švedai 1659 m. sugriovė ir Sakos uostą bei užtvėrė upę. Vėliau pilies vietoje buvo pastatyta dvarininkų koplyčia, kuri buvo nugriauta 1940 m.

Vitrina	Dvarai Sakos valsčiaus teritorijoje
1.	Užstatymo taisyklės. <i>1879 m. gegužės 22 d.</i>
2.	Laiškas Otto von Lilienfeldui. <i>1887 m. balandžio 22 d.</i>
3.	Klėties durų raktai. <i>1900 m.</i>
4.	Upesmuižos baronas Aleksandras Fridrichas von Lilienfeldas su šeima prie savo automobilio. <i>20 amžiaus pradžia</i>
5.	Ragas parakui laikyti. <i>1893 m.</i>
6.	Rusijos imperijos banknotai iki 20 a. pradžios
7.	Žirklys kiaušiniams pjaustyti. <i>20 amžiaus pradžia</i>
8.	Žvakidė. <i>19 amžius</i>

9.	Indeliai kiaušiniams ir padėklas „SILESIA“. <i>20 amžiaus pradžia</i>
10.	BWM&C firmos lėkštė. <i>1879 m., Anglija</i>
11.	Pypkė. <i>20 amžiaus pradžia</i>
12.	Puodelis. <i>1914 m.</i>
13.	Vaza. <i>20 amžiaus pradžia</i>

Kubas 8	Dvarai
1.	Vaza iš Strantės dvaro. <i>19 a. pabaiga</i>

Upesmuižos pilies maketai.

1894 m.

Upesmuižos pilies herbas.

1894 m.

Paveikslas. Sakos (Mindės) malūnas.

20 a. vidurys

Paveikslas. Upesmuižos pilis. Autorė Agnes Veinberg.

2023 m.

ŠVIETIMAS

Švietimo ištakos Sakoje ir artimiausioje apylinkėje siekia XIX a. antrąją pusę. 1862 m. Labrage veikė privati mokykla, Ulmalėje – liaudies mokykla, Pievikoje – pradinė mokykla, o Sakaslejoje buvo dar trys mokyklos. Yra žinoma, kad 1891 m. Paviluoste mokytojas Cīrulis mokė vaikus skaityti ir rašyti. Mokymas vyko su pertraukomis ir įvairiose vietose.

1903 m. buvo atidaryta karūnos (valstybinė) pradžios mokykla Vītolu gatvėje.

Pirmojo pasaulinio karo metu mokykla buvo įsikūrusi Herbsto name Vītolu gatvėje. Yra žinių, kad tuo metu rusų karo belaisviai mokyklos suolus naudojo kaip kurą. Karo ir pokario metu mokykla veikė periodiškai. 1922 m. rugpjūčio 28 d. Sakos valsčiaus valdyba nusprendė Paviluoste atidaryti pradinę mokyklą ir sudarė pastato, kuris tuo metu buvo

Turgaus aikštėje (dabar Ernesta Šneidera aikštė), pirkimo sutartį.

1939 m., prieš pat Antrojo pasaulinio karo pradžią, trijose Sakos valsčiaus mokyklose mokėsi apie 350 mokinių: Paviluoste apie 200, Sakoje – 100, o Salienoje – 50. Nė viena iš trijų mokyklų tuo metu neturėjo „patenkinamų patalpų“. Sakos mokykla buvo pastatyta 1874 m. ir buvo per ankšta dideliame mokinių skaičiui, joje nebuvo net virtuvės, todėl mokyklos vadovas leido valgyklos maistą gaminti savo buto virtuvėje.

Paviluosto mokykla buvo įsikūrusi dviejuose pastatuose: vienas buvo nuomojamas, kitas priklausė savivaldybei. Abu pastatai buvo pastatyti kitiems tikslams ir jokių pertvarkymų nebuvo atlikta. Problemos buvo panašios kaip ir Sakos mokykloje – ankštos patalpos, kai kuriose klasėse nebuvo vietos net mokytojo stalui, nebuvo bendrabučio ir virtuvės, kurioje būtų galima ruošti mokiniams maistą. Panašių problemų buvo ir Salienos mokykloje. Mokyklų vadovai tokią padėtį aiškino tuo, kad Sakos valsčius dėl žemės ūkiui tinkamos žemės trūkumo tuo metu buvo vienas iš skurdžiausių Aizputės rajono valsčių.

Vitrina	Švietimas
1.	Lagaminas. Pagamintas Ventspilyje, E. Lindenbergo dailidžių dirbtuvėse. <i>1930 m.</i>
2.	Mokinio L. Freimano 2 ir 6 klasės nurašymo sąsiuviniai. <i>1920 m.</i>
3.	Indas iš beržo tošies. Tremtyje Krasnojarsko srityje pagamino Sakos mokyklos vedėjas E. Erhardas. <i>1941 m.</i>
4.	Rusų kalbos rašybos sąsiuvinis. <i>1907 m.</i>
5.	Moksleivio lentelė. <i>20 amžiaus pradžia</i>
6.	Pieštukinė. <i>1920 m.</i>
7.	Sakos valsčiaus mokyklos. <i>1939 m.</i>

8.	Paviluosto II pakopos pradinės mokyklos mokymo priemonių saugykla. <i>1925 m.</i>
9.	Mokinių rankdarbių būrelio nariai, mokytoja I. Šneidere. <i>1937 m.</i>
10.	Paviluosto mokyklos dramos būrelis, spektaklis „Saulė ir gėlės“. <i>1934 m.</i>
11.	Paviluosto mokyklos mandolinų orkestro nariai, vadovaujami mokytojo E. Šneiderio. <i>1926 m.</i>
12.	Paviluosto II pakopos pradinės mokyklos gintaro apdirbimo būrelio nariai, vadovaujami E. Šneiderio. <i>1929 m.</i>
Kubas 9	Švietimas
1.	Kalendorius užrašams „Mokyklos draugas“. <i>1923– 1924 mokslo metai</i>
2.	Vadovėlis. K. Bormananas „Žemė“. <i>1921 m.</i>
3.	Mokyklos skambutis. <i>20 amžiaus pradžia</i>

JOHANAS LĒBEREHTAS EGINKA (JOHANN LEBERECHE EGGINK) 1784–1867

Johanas Lēberehtas Eginka buvo menininkas, pirmasis latvių kilmės dailininkas, gavęs akademiko vardą. Daugiau nei 70 jo darbų eksponuojama Ermitaže – meno ir kultūros muziejuje Sankt Peterburge, Rusijoje.

J. L. Eginka gimė lapkričio pabaigoje Pievikos (Powicken) dvare, dabar priklausančiame Sakos valsčiui. Jis buvo nesantuokinis savo tėvų, dvaro ekonomės Lavīzos Brīvinės (Lowisa Briwin) ir Priežų dvaro (Predenhof) savininko Fridricho Ditricho fon Knige (Fridrich Dietrich von Knigge; 1748–1803), Pievikos dvaro savininko sūnaus, vaikas.

Menininko pavardė sukurta rašant tėvo pavardę Knige atvirkščiai – Egink. Tuo metu aristokratų nesantuokiniam vaikams dažnai buvo suteikiama panaši pavardė. J. L. Eginka niekada nenaudojo savo tėvo fon Knige pavardės.

Būsimasis dailininkas mokėsi Jelgavos gimnazijoje. 1811 metų rudenį J. L. Eginka įstojo į Tartu universiteto Filosofijos fakultetą, tačiau po J. F. Tiklero kvietimo išvyko į Maskvą ir Sankt Peterburgą, kur galėjo gauti daugiau žinių apie tapybą ir piešimą. 1813–1814 metais jis mokėsi Sankt Peterburgo dailės akademijos piešimo klasėje. Vėliau tęsė meno studijas Berlyne, Drezdene ir Prahoje, o galiausiai Vienos dailės akademijoje. 1817 metų pradžioje dailininkas kartu su draugais išvyko į Italiją ir Romoje praleido dešimt ryškiausių ir kūrybingiausių savo gyvenimo metų.

Šiuo laikotarpiu menininkas aktyviai studijavo senųjų meistrų kūrinius, tapė portretus ir miniatiūras. Tuo pat metu kūrė ir kitus darbus, kuriuose dominavo mitologinės ir istorinės scenos.

Vienas žinomiausių menininko darbų yra „Kristaus guldymas į kapą“ (Rafaelio originalo kopija), kurį įsigijo caras Aleksandras I ir padovanojo Sankt Peterburgo dailės akademijai, iš kurios darbas vėliau pateko į Ermitažą. 1822 metais jis nutapė darbą „Kunigaikštis Vladimiras 988 metais renkasi religiją“. Už šį darbą J. L. Eginka gavo Aleksandro I stipendiją, kuri užtikrino gyvenimą Italijoje dar kelerius metus. Vieni produktyviausių menininko veiklos metų buvo 1824-ieji, kai buvo nutapyti darbai „Odisėjas ir Nausikaja“, „Julijaus Cezario išsilaipinimas Albione“ ir kiti. Su Latvijos istorija glaudžiausiai susijęs darbas yra „Aleksandras I dovanoja laisvę Baltijos provincijų valstiečiams“.

Jis aktyviai tapė įvairius užsakomuosius darbus, įskaitant daugiau nei 10 altoriaus paveikslų.

Gyvenimo pabaigą J. L. Eginka praleido Jelgavoje. Mirė 1867 metų kovo 7 dieną nuo širdies ligos. Palaidotas Jelgavos literatų kapinėse, kurios buvo sunaikintos po Antrojo pasaulinio karo.

OTTO FRIEDRICHAS FON LILIENFELDAS-TOALAS (OTTO FRIEDRICH HEINRICH AUGUST VON LILIENFELD-TOAL) 1827–1891

Otto Friedrichas fon Lilienfeldas-Toalas yra Paviluosto pavadinimo kūrėjas, kelių Kuržemės gubernijos dvarų savininkas, žmogus, pradėjęs Paviluosto Šiaurės ir Pietų molų statybą ir suformavęs uosto išvaizdą, kokią ją matome šiandien. Lilienfeldų giminės šaknys siekia XVII amžių Švedijos teritorijoje. Giminė laikui bėgant išsišakojo į kelias šeimas. Otto senelis Jakobas Heinrichas fon Lilienfeldas (Jakob Heinrich von Lilienfeld; 1774–1827) buvo kilęs iš Halingo (est. Hallik) apygardos dabartinėje Estijos teritorijoje ir sudarė vieną iš keturių atskirų giminės šakų, vadintą Hallik-Toal. 1863 metais Otto kartu su jaunesniu broliu Paulu gavo Rusijos imperijos Senato leidimą papildyti pavardę jų gimtojo dvaro Toalos (est. Tuhala) pavadinimu – fon Lilienfeldas-Toalas.

1847 metais Otto tapo artilerijos karininku, specializavosi ginklų technikos ir įrangos srityje.

Apie 1875 metus Otto įsigijo Upesmuižos dvarą (Bächhof) iš generolo adjutanto kunigaikščio Illariono Voroncovo-Daškovo. Vėlesniais metais buvo pastatyta spirito varykla ir plytinė, o 1894 metais pagal Liepojos vyriausiojo architekto (1871–1902) Paulo Makso Berči (Paul Max Bertschy; 1840–1911) projektą – Upesmuižos dvaro rūmai, kurie dėl 1905 metų revoliucijos įvykių iki šių dienų neišliko. Upesmuižos savininkas norėjo atkurti senąjį uostą Sakos upės žiotyse. 1878 metų žiemą Paviluoste pradėta Šiaurinio ir Pietinio molų statyba. 1879 metų gegužės 16-oji buvo iškilminga diena – išlikę žinių, kad Otto kartu su svečiais puošniai papuošta valtimi skambant muzikai irklavo upe iki naujojo uosto, kur buvo prišvartuoti keli maži Ventspilio burlaiviai. Iškilmingos ceremonijos metu dvaro mūrinių meistras įmūrijo Luočų namo kertinį akmenį, o tada turgaus aikštėje (dabartinėje Ernesto Šneiderio aikštėje) Otto paskelbė, kad uostas bus pavadintas jo brolio, Sankt Peterburgo vicegubernatoriaus (1867–1868) ir Kuržemės gubernatoriaus (1868–1885) Paulo fon Lilienfeldo-Toalo vardu: Paulshafen (vokiškai), Pavlovskij port (rusiškai) arba Paulo uostu (latviškai).

XX amžiaus pradžioje Lilienfeldai persikėlė gyventi į Liepoją, Liepų gatvę, tačiau dvare gyveno dvaro valdytojas.

Otto Friedrichas fon Lilienfeldas mirė 1891 metų vasario 10 dieną, būdamas 63 metų amžiaus.

Kubas 10	Baronas Otto von Lilienfeldas
1.	Dekoratyvinė lėkštė su Lilienfeldų šeimos herbu. 1999 m.

ERNESTAS KARLIS ŠNEIDERIS

1892–1948

Ernestas Šneideris – mokytojas, visuomenės veikėjas ir Paviluosto apželdintojas – yra svarbus Paviluosto gyventojas, savo gyvenimo tikslu laikęs visuomenės švietimą ir aplinkos tvarkymą bei tapęs Paviluosto švietimo simboliu.

Kai Ernestui buvo 22 metai, prasidėjo Pirmasis pasaulinis karas. Gyvenimas jį nuvedė kareivio keliu, tačiau netrukus jis pateko į vokiečių nelaisvę ir joje praleido ketverius metus. Iš nelaisvės grįžo į demokratinę Latvijos Respubliką ir prisidėjo prie valstybės kūrimo bei karo nuniokotos žemės atkūrimo – išlaikęs egzaminus mokytojo teisėms gauti, E. Šneideris 1922 metų rugsėjį pradėjo dirbti naujai įkurtoje Paviluosto mokykloje mokyklos vedėju.

Meilė istorijai paskatino E. Šneiderį parašyti Paviluosto kroniką – kelis storus sąsiuvinius su 1920–1930 metų gyvenimo Paviluoste aprašymais. Kronika buvo rašoma beveik 20 metų. Kad išsaugotų istorijos liudijimus ateities kartoms, E. Šneideris mokyklos palėpėje įkūrė muziejų.

Tokie žmonės kaip E. Šneideris kūrė ir puoselėjo latvių kultūrą bei suvokė istorijos išsaugojimo svarbą. Mokyklos vedėjo indėlis į Latvijos visuomenės švietimą buvo įvertintas Trijų Žvaigždžių ordinu, kuris mokytojui buvo suteiktas 1929 metais, tačiau didžiausias įvertinimas atėjo iš buvusių mokinių ir gyventojų, kurie gerbė ir vertino E. Šneiderio pasiaukojimą bei meilę savo žemei ir tautai.

Antrasis pasaulinis karas paliko gilius žaizdas latvių tautos ir E. Šneiderio gyvenime. Po karo sovietų valdžia E. Šneiderį, kaip intelektualą, laikė grėsme ir ištrėmė į Kareliją, kur jis nelaisvėje dirbo prie Baltijos-Baltosios jūros kanalo atkūrimo. Mokytojas tremtyje praleido kelerius metus sunkiomis sąlygomis. E. Šneideris grįžo į Paviluostą sergantis ir išvargęs, tačiau to nepaisydamas toliau vadovavo mokyklai, kol 1948 metais dėl ideologinių priežasčių buvo galutinai atleistas iš pareigų. Tais pačiais metais, būdamas 56 metų amžiaus, mokytojas mirė ir paliko gausų intelektualinį palikimą.

Kubas 11	Ernestas Šneideris
1.	E. Šneiderio užrašų knygelė Pirmojo pasaulinio karo metais.

ŽANIS KŪDRINŠ

1893–1964

Žanis Kūdrinis – įvairiapusis žmogus, aktyvus Paviluosto visuomenės veikėjas ir kultūros gyvenimo organizatorius, ugniagesys, fotografas, fotosalono ir kirpyklos savininkas, Paviluosto pašto-telefono poskyrio vadovas.

1906 metais Kūdrinių šeima, ieškodama žemės ir geresnio gyvenimo, emigravo į Braziliją – šeima apsistojo Nova Odesoje. Tuo metu Žaniui buvo 12–13 metų. Jis išmoko portugalų kalbą ir lankė vietinę mokyklą.

Žanis visą gyvenimą buvo aktyvus ir energingas žmogus. Sulaukęs 25-erių, 1918 m. lapkričio 24 dieną Brazilijoje įkūrė draugiją pavadinimu „Latvių tautinės pagalbos draugija Latvijos atkūrimui“, kuri rinko aukas karo nuniokotos Latvijos teritorijos atstatymui. Septynerius metus Ž. Kūdrinis buvo jaunimo draugijos „Auseklītis“ narys, nuo 1919 metų – „Singer“ siuvimo mašinų pardavėjas, taip pat grojo styginių orkestre, buvo 1919–1920 metais Brazilijoje leisto žurnalo „Grauds“ redaktorius, raidžių rinkėjas, spaustuvininkas, korektorius.

1924 metais, sulaukęs 30-ies, Ž. Kūdrinis kartu su šeima – motina, seserimis ir broliais – grįžo į Latviją. Čia įkūrė Latvijos raudonojo kryžiaus draugijos skyrių ir Savanorių ugniagesių draugiją Paviluoste, tapo naujai atidaryto Paviluosto pašto-telefono poskyrio vadovu. Įkūrė chorą, organizavo teatro spektaklius vaikams ir suaugusiesiems. Vietiniai gyventojai, matydami Kūdrinio energiją ir darbingumą, išrinko jį Sakos valsčiaus tarybos sekretoriumi.

1949 metų kovo 25 d. deportacijų metu Žanis Kūdrinis buvo išsiųstas iš Latvijos į tremties vietą Omsko srities Drobiševio rajone. Tremtis smarkiai pakenkė Kūdrinio sveikatai. Žanis Kūdrinis palaidotas Paviluosto kapinėse.

Kubas 12	Žanis Kūdrinis
1.	Latvijos jaunimo sąjunga, Žanio Kūdrinio narystės kortelė. <i>1926 m.</i>
2.	Latvijos pagalbos vaikams sąjunga, Paviluosto skyrius, nario ženklelis Nr. 16, išduotas p. Ž. Kūdriniui. <i>1938 m.</i>

3.	Laikraštis „Grauds“ Nr. 8. Išleistas Brazilijos kolonijoje Nova Odesoje, redaktorius Ž. Kūdrinis. <i>1919 m. gruodžio 31 d.</i>
4.	Nuotrauka. Pirmoje eilėje iš kairės broliai Žanis ir Teodoras Kūdriniai Brazilijoje. <i>1923 m.</i>